

POMÁZ VÁROS KLÍMASTRATÉGIÁJA

2021.

„Ha valaki szeméttel hordja teli a házát, feltüzezi a padlót és megmérgezi a gyermekeit, elmeógyógyintézetbe zárják. Ha ugyanezt egy egész ország teszi, akkor áldozatokat hoz a jólét és haladás érdekében.

A technológiai-gazdasági világvallás nem az első, amelynek rítusait a kívülálló esztelennek találja, de aligha akadt volna babona vagy előítélet, melynek nevében több életet pusztítottak volna el. Javak tömeges előállítására és elfogyasztására fordítjuk minden időnket, és csodálkozunk, hogy közben folyvást szegényedünk: a földi élet gazdag változatossága a szemünk láttára tűnik el. Az élő vizekből szennyvízcsatornát csináltunk, az erdő pusztasággá, a termőtalaj meddővé, az éltető napfény halálos veszedelemmé lett, a világ nyersanyaggá, s a nyersanyag hulladékká.

Utódaink haraggal és megvetéssel fognak gondolni ránk. Jogos örökségüket herdáljuk el. Azt kérdezik majd: miért éltünk ilyen ostobán?”

Lányi András – Létezik-e?

Tartalom

Bevezető	3
Kinek szól a dokumentum?	4
A dokumentum célja	5
A dokumentum felépítése.....	5
A stratégia fő irányvonala	6
<i>Szemléletformálás</i>	6
<i>Helyzetelemzés</i>	8
<i>Alkalmazkodás</i>	10
<i>Megelőzés</i>	10
<i>Monitorozás</i>	11
A stratégia pénzügyi háttere	12

Bevezető

Klímavédelem, klímaváltozás, klímastratégia.

Ilyen és ehhez hasonló „fogalmakkal” napjainkban már az élet minden területén (sajtó, média, konferenciák, jogszabályok) találkozunk. A világon egyre több országban, így Magyarországon is készült 'Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia', sőt helyi szinten is több település készített hasonló dokumentumot. Joggal, hiszen életbevágó témáról van szó. Az adminisztráció szintjén jól állunk, még – talán ezt sokan nem tudják – Nemzeti Klímavédelmi Hatósággal is rendelkezik hazánk. Kérdés, hogy mekkora hatása van ezeknek.

Otthonunk, Pomáz is tagja, mi több, egyik alapítója a Klímabarát Települések Szövetségének.

De mit is takar a klímavédelem fogalma? Mi az a klímavédelmi stratégia és mitől válik egy település klímabaráttá?

Többek között ezen kérdéseket próbáljuk megválaszolni hogy ne misztikus, kevesek által értett, sokak által félreértett fogalmakra építve szülessenek a mindennapjainkat meghatározó döntések, illetve, hogy mindenki megértse milyen módon és milyen mértékben van befolyással ezen döntésekre.

Fontos az elején megjegyezni, hogy a „klímastratégia” önmagában nem fedi le, és ezért nem is oldhatja meg azt a környezeti válságot*, melynek korát éljük. A földi ökoszisztéma egy rendkívül összetett rendszer, melynek az éghajlat(változás) csak egy – az összes többivel összefüggő – eleme. A környezeti válság oka és következménye messze túlmutat a globális éghajlatváltozáson, illetve az ennek okaként általánosságban megjelölt széndioxid kibocsátáson. Éppen ezért a klímastratégiát csak egy nagyobb, a teljes ökoszisztémát lefedő „stratégia” részelemeként lehet értelmezni.

**:a környezeti válság definiálását, lásd az „alapfogalmak” c. mellékletben*

Joggal vetődhet fel a kérdés lehetséges-e egyáltalán a teljes földi ökoszisztémára vonatkozó, átlátható, mégis minden részletre kiterjedő tudományos értekezést készíteni. A válaszuk erre az, hogy NEM, de szerencsére nem is szükséges.

Amit tehetünk - és tennünk is kell - az a rendszerszemlélet, a holisztikus gondolkodás, amely segít abban, hogy ne akarjuk a természetet leigázni, kihasználni akáró, hanem a természet részeként éljünk a Földön.

Jelen anyag célja, akár csak az éghajlatváltozás kérdése, igen összetett.

A fő cél, egy olyan anyag összeállítása volt, mely segít a jelenkorunk környezeti válságából fakadó kérdésekre a válaszokat adni, úgy helyi szinten, mint globálisan.

A közös gondolkodás feltétele, hogy a kiindulási alapok szilárdak és tiszták legyenek. Ebből a célból a dokumentum külön részt szentel az alapfogalmak tisztázására **(1. sz. melléklet)**, és a cselekvéseinket meghatározó gondolkodásmód, szemléletmód alakulásának kérdéseire **(2. sz. melléklet)**.

A dokumentum törzsanyagának nem az a célja, hogy konkrét műszaki megoldásokat, cselekvési programokat mutasson be, hanem az, hogy olyan környezettudatos alapot adjon gondolkodásunkban, mely később megjelenik a választott műszaki megoldásokban, cselekvési programokban. Természetesen jelen „stratégia” nem pusztán elméleti kérdéseket tárgyal, hanem számos konkrét példával (hatékony vízgazdálkodás, energia használat, közlekedési praktikák stb.) is segíteni szeretné a környezettudatos gondolkodásmód gyakorlati megvalósítását. Ezeket a példák az anyag folyamatosan bővülő mellékleteiben szerepelnek.

Az anyag elkészítésében nagy segítséget nyújtott Szentendre klímastratégiája, melyet önzetlenül rendelkezésre bocsátottak, amit ezúton is köszönünk az illetékeseknek!

Kinek szól a dokumentum?

Közismert tény, hogy a környezetszennyezés nem ismer telek, közigazgatási vagy éppen országhatárokat. A klímaváltozásról és annak hatásairól nem dönthetünk szavazófülkében, így a felmerülő problémák megoldását sem várhatjuk teljes egészében a politikai döntéshozóktól. Minden egyénnek felelőssége és döntéshozatali lehetősége/kényszere van, már csak azért is mert fogyasztási szokásainkkal, életvitelünkkel napi szinten tesszük le a voksunkat jelenünk és jövőnk minőségével kapcsolatban.

Mivel mindenkinek meg kell adnia a maga szintjén a válaszokat, így jelen anyag valamennyi – de elsősorban helyi (kistérségi) – lakost meg kívánja szólítani.

Éppen ezért a dokumentum célja, hogy a klímaváltozással kapcsolatos összefüggéseket tisztán, közérthetően mutassa be, mellőzve a téma túlmisztifikálását, tudományos nyelvezetbe csomagolását, mely egyaránt elérhetetlen távolságba helyezi a kérdéseket és a válaszokat, és kitalja a felelősség és a ráhatás lehetőségét.

(Természetesen a döntéshozók lehetősége (így a felelőssége) is nagyobb, ezért e dokumentumot számukra „kötelező olvasmányként” ajánljuk!

Mivel a jövő nemzedékek gyermekeinek szocializációjában, gondolkodásmódjának kialakításában, és a tudás terjesztésében az iskolák, óvodák pedagógusai jelentős szerepet játszanak, így az anyag ismerete számukra is erősen ajánlott.)

Az anyag véleményezése, korrigálása és terjesztése tekintetében számítunk a környezetvédelem iránt elkötelezett aktív civil szervezetek és egyének, valamint a környező településeken élők munkájára is, hiszen a kollektív bölcsesség és az összefogás lehet a leghatékonyabb eszköz a környezeti válság megoldásában.

Jelen dokumentum nem az íróasztalnak készült. Nem az a célja, hogy ki lehessen pipálni egy kötelezettséget, vagy pályázati feltételt, hanem mert ideje új alapokra helyezni hétköznapi értékrendünket.

A téma, amellyel foglalkozik, minden pomázit – tágabb értelemben és eltérő mértékben minden embert – érint, így a fő cél, hogy minél több személyt elérve, gondolkodásra és ezen keresztül cselekvésre ösztönözze a lakosságot.

Ebből a megfontolásból az anyagot minél szélesebb körben próbáljuk közzétenni és erre biztatunk mindenkit, akinek erre lehetősége van. A dokumentum megtalálható többek között a Pomáz város honlapján, ahonnan szabadon letölthető, felhasználható. Ezen kívül megtalálható a Klímabarát Települések Szövetsége honlapján (<https://klimabarar.hu/>) is (ahonnan egyéb, a témával kapcsolatos – más szemszögből megírt – anyagok is találhatóak.)

A dokumentum célja

Jelen „(klíma)stratégia” célja – mint azt a bevezető is taglalja – hogy segítse a helyi (pomázi) és kistérségi* (~Pilis térsége) döntéshozóit, aktív civil szervezeteit és végső soron a teljes, e térségben élő tettekre kész lakosságot az éghajlatváltozás – illetve ezen túlmutatóan a környezeti és értékrendi válság – kapcsán lehetséges, illetve szükséges lépések megtételében és minél szélesebb rétegeket aktivizálni.

**:a kistérség meghatározását, lásd az „alapfogalmak” c. mellékletben*

A dokumentum felépítése

Jelen anyag elkészítésénél arra törekedtünk, hogy ne (csak) szakemberek számára adjon információt, hanem közérthető nyelvezetével, szerkezeti felépítésével minél szélesebb körben érthetővé, befogadhatóvá váljon.

A dokumentum tulajdonképpen csak a vázát adja a „klímastratégiának”. Ennek megfelelően a „törzsanyagban” nincsenek az egyes felvetett témák részletesen kidolgozva. Ezekről bővebben mellékletekben, függelékekben olvashatunk. E szerkezeti felépítést két okból választottuk:

Manapság a hosszú, szakmai fogalmakkal teletűzdelt (sokszor túlmisztifikált) anyagok elriasztják még az amúgy lelkes olvasókat is.

A szakmaiságra természetesen szükség van, akit a részletek, a következtetések levonását megalapozó alapadatok is érdekelnek, az a vonatkozó mellékletekben, függelékben megtalálja.

A mellékletek, függelék alkalmazásának másik oka az, hogy egy-egy téma bővítése, átdolgozása, illetve új téma becsatolása esetén a törzsanyagot nem kell változtatni.

A könnyebb áttekinthetőség érdekében törekedtünk az anyag tartalmának tagolására (lásd. tartalomjegyzék), a felvetett témák rövid, „figyelemfelhívó” bemutatására (lásd törzsanyag fejezetei, alfejezetei) és ugyanezen témák részletesebb kifejtésére (lásd mellékletek, függelékek).

Noha egy-egy téma külön fejezetet kapott, a témák egymással rendszer szinten összefüggenek, ezért javasolt az anyagot teljes terjedelmében egységként kezelni.

A stratégia fő irányvonala

1. szemléletformálás – célok meghatározása →(cselekvési programok_1)*
2. helyzetelemzés – célok meghatározása →(cselekvési programok_2)*
3. alkalmazkodás – célok meghatározása →(cselekvési programok_3)*
4. megelőzés – célok meghatározása →(cselekvési programok_4)*
5. a fentiek hatékonyságának folyamatos nyomon követése (monitorozás) – célok meghatározása →(cselekvési programok_4)**

*: az egyes elemek sorrendje és súlya változhat, illetve az egyidejű alkalmazásuk szükséges.

Az egyes stratégiai lépések fontossága és mibenléte a következő fejezetekben kerül röviden, és a vonatkozó mellékletekben részletesen kifejtésre

1. Szemléletformálás

A helyzetértékelés, az alkalmazkodás és a megelőzés egyaránt az aktuális szemlélet, értékrend függvényében alakul. Minden cselekvési program, minden műszaki intézkedés mozgatórugója az emberi elme. Világlátásunk, hitünk határozza meg kapcsolatunkat a természettel. Szerencsére vannak olyan alapértékek, amelyeket sem a történelem, sem a vallások, sem népek sem politikai irányzatok nem tudtak hosszú távon megváltoztatni. A szemléletformálás lényege, hogy az aktív korosztályok, a jelenlegi és a jövőbeli döntéshozók, azaz a mostani fiatalok gondolkodásában, értékrendjében, és ezáltal a tényleges döntéseikben a természeti forrásokkal való felelős gazdálkodás, a fenntarthatóság előbbre sorolódjon, mint a gazdasági, kényelmi szempontok. A jelenlegi környezeti válság egyfajta értékrendi válságból (is) fakad. A természet leigázása, kizsákmányolása mára mindennapi normává vált, mely leginkább a fogyasztási szokásainkban mutatkozik meg.

Bármely számításnál, helyzetértékelésnél, cselekedetnél, ha a kiindulási alap téves, vagy hamis, akkor téves, hamis eredményre jutunk.

A fentiekből következik, hogy a tudatformálás alapvető stratégiai kérdés, ezért jelen dokumentum is elsősorban erre próbál hangsúlyt fektetni.

Mivel az aktuális hit- és értékrendszer hosszú idő alatt, sok-sok minket érő hatás/információ (sok esetben dezinformáció) nyomán alakul(t) ki, így az ebben elérni kívánt változáshoz is hosszabb időre, és sok információra lenne szükség. A környezeti válságból adódó, mindennapjainkat megnehezítő változásokra azonban nem adhatunk késedelmes válaszokat. Be kell látni, hogy az eddig alkalmazott (a napjainkat jellemző szemléleten/hiten alapuló) módszerek nem tudtak megfelelő válaszokat adni korunk környezeti problémáira*, így egyedül egy olyan paradigmaváltás hozhat eredményt, mely gyökereiben változtatja meg szemléletmódunkat. A tudományban, hitben/világszemléletben bekövetkező paradigmaváltások mindig „fájdalmasak” voltak, hiszen a „rég” szemlélet fenntartása mögött hatalmi és gazdasági érdekek álltak, melyek akár tüzzel-vassal üldözték az újat. Ráadásul a módszeresen belénk sulykolt aktuális szemléletet magunkénak érezzük, hiszen ebbe nőttünk bele, ezt vesszük természetesnek, így roppant nehéz elszakadni ettől, különösen akkor, ha ehhez a komfort-zónánkból is ki kell lépni.

A paradigmaváltásnak tehát napjainkban is számos gát állja útját.

A jelek azonban abba az irányba mutatnak, hogy a paradigmaváltás elkerülhetetlen! E tekintetben nincs választása az emberiségnek. A választás mindössze abban áll, hogy a változást a belátás, vagy a kényszer szüli. Utóbbi sokkal fájdalmasabb és kevésbé tudatos, így talán érthető miért vesszük elő újra és újra az aktuálisan tárgyalt témától „függetlenül” a tudatformálás kérdését, miért fordítunk e dokumentumban nagy energiát (terjedelmet) a tudatos, belátáson alapuló szemléletváltás előmozdítására.

Kérjük Ön is fordítson kiemelt figyelmet a tudatformálás, szemléletváltás témakörével foglalkozó mellékletre, amelyből megtudhatja milyen tényezők alakítják világlátásunkat, gondolkodásunkat és miként tudunk a berögződött gondolati sémáktól elszakadni! **(2. sz. melléklet)**

**: Az ENSZ által megfogalmazott éghajlatváltozási keretegyezményt közel 30 éve írták alá, de láthatjuk, hogy sem annak sem a később ehhez kapcsolódó egyéb egyezményeknek nem volt hathatós eredménye. Földünk állapota (környezetvédelmi megközelítésben) azóta nem hogy javult, hanem inkább romlott. De nem kell messzire menni. Ha Pomáz 30 évvel ezelőtti állapotát vetnénk össze a mostanival, akkor is azt tapasztalnánk, hogy természeti értékekben elszegényedett a város.*

Célkitűzések, cselekvési programok

1. tájékoztató, ismeretterjesztő anyagok készítése, terjesztése
2. részfeladatok meghatározása, akciók szervezése (faültetés, takarékos vízgazdálkodás, kiskerti termelés, stb.)
3. iskolák, óvodák megszólítása, bevonása (rajzpályázatok, környezetvédelmi versenyek, oktatási segédletek)
4. előadások/konferenciák/vitaestek szervezése
5. tanösvények kialakítása

célkitűzés	tervezett határidő	javasolt felelős
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

2. Helyzetelemzés

Ahhoz, hogy bármit megváltoztassunk, vagy megfelelő módon alkalmazkodjunk hozzá, elengedhetetlen, hogy ismerjük az adott jelenség természetét, jellegét, sajátos vonásait. Mindemellett a hatékony megelőzés, védekezés, vagy éppen alkalmazkodás sikere abban is áll, hogy saját lehetőségeinkkel milyen mértékben vagyunk tisztában.

Ennek szellemében a vonatkozó mellékletek az alábbi területekre terjednek ki részletesebben:

Pomáz város (és a kistérség)

- természeti (domborzat, növény és állatvilág, vizek stb.) adottságaira **(3.B. melléklet)**
- kulturális, társadalmi adottságaira
- szociális, egészségügyi adottságaira
- közigazgatási, építészeti adottságaira (Helyi Építési Szabályzat, Rendezési terv)
- azon cégeinek, szerveinek (pl. tűzoltóság) erős- és eszközkészletére, melyek egy-egy rendkívüli helyzet kezelésében segítségül hívhatóak

A fentiekén kívül rövid, általános körképet adunk a világ környezeti válságáról, illetve a Pomáz várost, valamint a kistérséget sújtó környezeti válság érezhető és várható hatásairól. **(3. sz. melléklet)**

Az éghajlatváltozás önmagában is egy bonyolult, sok összetevős (rendszer)jelenség, amelyet több szakterület vizsgál. Nekünk nem feladatunk ezeket értékelni – ez túlmutat a

kompetenciánkon – így a fennálló környezeti „válság” helyzetelemzését is elsősorban a mindennapi élet oldaláról próbáltuk megközelíteni.

Mint azt a bevezetőben is említettük, a környezetpusztítás, a természeti jelenségek, vagy akár az ökoszisztéma egyes elemei változása nem ismer telek-, vagy éppen közigazgatási határokat. A pomázi (klíma)stratégia sem szűkülhet be a térképen berajzolt képzeletbeli határok közé. A (kis)térségben található települések, épített és természetes területei – mint egymásba metsző halmazok/ rendszerelemek – mind hatással vannak egymásra. Ugyanakkor a „helyretenni dolgokat helyben lehet” bölcsélet rámutat arra, hogy helyben kell cselekedni. Mind az egyéneknek, mind a civil szervezeteknek, hivataloknak megvannak a maguk korlátai (határai), melyek a hatáskörben, befolyásolásban kereteket szabnak. Ezt a látszólag feloldhatatlan anomáliát megfelelő rendszerszemlélettel, természetes „határvonalak” (pl. hegység, folyó) figyelembevételével és (kistérségi) összefogással/együttműködéssel lehet kezelni.

A fentiek mentén (melyet talán a „gondolkozz globálisan, cselekedj lokálisan!” gondolat fejez ki tömören) a pomázi stratégiát egy – remélhetően rövidesen összeálló – „kistérségi” stratégia elemeként érdemes a jövőben kezelni.

A környező településekkel való együtt gondolkodás jegyében környező települések (elsősorban Szentendre) helyzetéről, stratégiájáról is említést teszünk jelen dokumentum vonatkozó részeiben.

Célkitűzések, cselekvési programok

1. fa kataszter készítése
2. zöldfelületek számbavétele
3. forgalomcsillapítás lehetőségeinek felmérése
 - 3.1. tömegközlekedés fejlesztése
 - 3.2. kerékpáros közlekedés fejlesztése
 - 3.3. telekocsi és „gyalogbusz”rendszer kialakításának lehetősége
4. rendkívüli helyzetekben rendelkezésre álló, ill. bevonható erőforrások (gépek, anyagok stb.) számbavétele (pl. tűzépeken depózott homok, teherautók, katasztrófavédelmi eszközök stb.)

célkitűzés	tervezett határidő	javasolt felelős
1.		
2.		
3.		
4.		

3. Alkalmazkodás

Időről időre tudományos vita tárgyát képezi, hogy a napjainkban is megfigyelhető globális éghajlatváltozás a felelőtlen emberi környezetpusztító magatartás (a fősodor megfogalmazásában a széndioxid kibocsátás) következménye, vagy a Föld ciklikusan visszatérő felmelegedési periódusának velejárója. Mindkét vélemény mellett vannak érvek, ellenérvek. Számos – mindenki által fellelhető – tanulmány, kutatási eredmény foglal állást e kérdésben.

Az alkalmazkodás szempontjából azon vitatkozni, hogy van-e szerepe az embernek (és ha igen mekkora) az éghajlatváltozás kedvezőtlen hatásainak megjelenésében kicsit olyan, mintha egy égő erdőben azon vitatkoznánk, hogy mi okoztuk-e a tüzet vagy sem. Az időjárásban megmutatkozó, a mindennapi életünket megnehezítő változásokat (villámárvizek, aszályok, hóhullámok, viharok, stb.) mindenki a saját bőrén is érezheti, ezek nem igényelnek külön tudományos bizonyítást, mint ahogy az sem, hogy ezekre az egyre inkább rendszeressé váló változásokra fel kell készülnünk. Az alkalmazkodás, tehát egy azonnali védekező - ha úgy tetszik, túlélési - kényszer.

Célkitűzés

1. felkészülés a nyári hóhullámokra
 - 1.1. hőségriadó/UV riadó terv – értesítési rendszer
 - 1.2. párapapuk/közterületi ivópontok kialakításra váró
2. záportározó kialakítása (villámárvizek elleni védekezés)
3. vízfelfogó/tároló rendszerek, közterületi vízgazdálkodás
4. mikroklíma kialakítása

célkitűzés	tervezett határidő	javasolt felelős
1.		
2.		
3.		
4.		

4. Megelőzés, helyzetkezelés

A már bekövetkezett változások esetében megelőzésről értelmetlen beszélni, ugyanakkor mindenképp lehet tanulni, tapasztalatot szerezni. A jelenlegi tendenciák előre vetíthetnek olyan nem kívánt változásokat, amelyekkel szemben hatékony megelőzési lépéseket lehet tenni. A szélsőséges időjárási jelenségeket sok esetben közvetlenül nem tudjuk megelőzni, de a következményeiket tudjuk enyhíteni. Példaként említhetőek a villámárvizek. Arra, hogy adott esetben a csapadék ne egyszerre nagy mennyiségben hulljon alá, egyelőre nincs megelőzési eszközünk. Arra azonban lehet stratégiát, műszaki terveket kidolgozni, hogy az így keletkező

nagy mennyiségű víz megfelelő módon legyen felfogva, elvezetve. A fenti példából jól látható, hogy a megelőzés és az alkalmazkodás stratégiája szorosan összefonódik.

Célkitűzés

1. zöldfelületek megtartása, növelése (HÉSZ/SZT lehetőségei)
2. villámárvíz védelmi terv felülvizsgálat
3. záportározó kiépítése
4. természeti értékek helyi védelem alá vonása

célkitűzés	tervezett határidő	javasolt felelős
1.		
2.		
3.		
4.		

5. Monitorozás

Az életben hozott döntéseinket, tevékenységeinket elsősorban a környezetünkben érkező visszacsatolások alapján tudjuk értékelni. Egy (klíma)stratégia kidolgozása (is) az aktuálisan rendelkezésre álló információk alapján történik, de egy jövőbeli helyzetre kíván hatékony megoldást (stratégiát) nyújtani. A szükségesnek tartott (feltételezett) lépések megfelelősége, vagy éppen elégtelensége csak azok megtétele után válik ténylegesen igazolhatóvá. Minél jobban odafigyelünk a megtett lépésekre, minél többet hasznosítunk az ezek során szerzett tapasztalatokból, annál inkább válik kiszámíthatóvá és tervezhetővé a következő lépéseink iránya. A világban zajló – a stratégia kidolgozását és alkalmazását befolyásoló – események gyorsan változnak, akár csak a rendelkezésre álló információk, kutatási eredmények. Éppen ezért elengedhetetlen, hogy a stratégiában meghatározott egyes lépések eredményességét időszakosan, vagy akár folyamatosan értékeljük. Az értékelés alapján kell dönteni a tervezett lépések fenntartásáról, vagy szükség szerinti módosításáról.

Az értékelés, illetve hatékony elemzés egyik gyakran alkalmazott technikája az úgynevezett SWOT analízis, mely külön mellékletben **(4. sz. melléklet)** kapott helyet.

A stratégiát, illetve az abban foglalt célok megvalósulását szükség szerint, de minimum évente célszerű felülvizsgálni, összegezni és adott esetben módosítani!

Célkitűzés

1. mérőszondák, mérőeszközök beszerzése/kihelyezése
 - 1.1. Dera-patak vízszint
 - 1.2. napi hőmérséklet a város különböző pontjain.
 - 1.3. forgalomszámláló
 - 1.4. légszennyezettség-mérő

2. adatbázisok létrehozása
 - 2.1. lakosság
 - 2.2. gépjárművek száma
 - 2.3. forgalomszámlálás
 - 2.4. tüzelőberendezések típusa (gáz/fa, vegyes stb.)
 - 2.5. hőmérséklet alakulása
 - 2.6. szálló por és egyéb légszennyezők
 - 2.7. Dera-patak vízszintállás
 - 2.8. Nádas-tó vízfelület
 - 2.9. lehulló csapadékmennyiség

3. Lakossági felmérések, kérdőívek
 - 3.1. intézkedések hatásosságáról
 - 3.2. ismeretanyagok megértéséről, elolvasásáról
 - 3.3. gyerekek tudásszintjének felmérése iskolai környezetvédelmi versenyeken keresztül

célkitűzés	tervezett határidő	javasolt felelős
1.		
2.		
3.		
4.		

A stratégia pénzügyi háttere

A stratégiában meghatározott célkitűzések, feladatok teljesítése értelemszerűen költségekkel jár. Mivel a stratégiai elemek rövid, közép és hosszú távú elemeket egyaránt tartalmaznak, így a költségek nehezen tervezhetőek, a források nem határozhatóak meg pontosan.

A világgazdasági, politikai helyzete gyorsan változik. Törekednünk kell ciklusokon átívelő alapok megteremtésére és a több lábbon állásra.

Az EU támogatási rendszere most körvonalazódik a 2021-2027-es időszakra, amelyben kiemelt helyen szerepelnek az éghajlatvédelmi törekvések. 2050-re „zéró” üvegházgáz kibocsátást terveznek teljes gazdaság átalakítással és ehhez kapcsolódó pályázati rendszerrel.

A szükséges feladatok elvégzésének ugyanakkor a legtöbb esetben nem az anyagi források hiánya képezi az akadályt, hanem a megszokások, az információhiány és a gazdasági alapú szemléletmód. Ha – és ez talán jelen tanulmány legfontosabb célja – sikerült egy olyan döntéshozói és lakossági szemléletet kialakítani, melyben az ökológiai szempontok az

ökonómiai (gazdasági) és kényelmi szempontok elé kerülnek, akkor minden bizakodásra meg lehet az okunk. Ennek hiányában akár bőséges pénzügyi források ellenére sem tudjuk mérsékelni a kialakult környezeti válságot.